

Superraznolikost postmodernih globalnih družb pomeni, da nimamo opravka več zgolj z razlikami med posameznimi etničnimi skupinami ali priseljenimi in avtohtonimi skupnostmi, temveč z naraščajočo raznolikostjo znotraj etničnih in priseljeniških skupin.
FOTO: Shutterstock/Carlos Castilla

Raznolikost raznolikosti kot posledica globalnih migracij

Globalne migracije so ena ključnih značilnosti sodobnih družb. Selitve ljudi pa niso zgolj enosmerni premiki iz ene države v drugo, temveč kompleksni procesi, skozi katere se ljudje selijo in vračajo, ohranjajo stike z domovino ter živijo med različnimi družbenimi in kulturnimi okolji. Migracije spreminjajo demografsko sliko držav, vplivajo na trg dela, preoblikujejo kulturne in družbene prakse ter prispevajo k večji etnični, jezikovni in verski raznolikosti. Obenem pa odpirajo tudi pomembna politična vprašanja, povezana z integracijo, družbeno kohezijo, neenakostmi in upravljanjem raznolikosti.

Steven Vertovec, direktor uglednega *Inštituta Max Planck za preučevanje verske in etnične raznolikosti* s sedežem v Göttingenu v Nemčiji, je že pred dvema desetletjema opozoril na pojav vse večje raznolikosti sodobnih družb kot neposredne posledice globalnih migracij in uvedel koncept *superraznolikosti* (angl. *superdiversity*). V Ameriki rojeni antropolog s superraznolikostjo ni imel v mislih večanja »tradicionalne«
raznolikosti prebivalcev držav, v smislu enostavnega večanja prebivalcev različnih etničnih pripadnosti, kultur ali držav izvora, temveč stopnjevanje te raznolikosti v smislu diverzifikacije raznolikosti. Globalne migracije, tako pravi, oblikujejo družbe, v katerih sobivajo ljudje različnih držav izvora, različnih pravnih statusov (na primer delavci migranti, begunci, študentje, nedokumentirani migranti in drugi), pripadniki različnih verskih in jezikovnih skupin, socioekonomskih statusov in izobrazb, političnih pripadnosti in spolnih identitet; raznolike pa so tudi njihove migracijske izkušnje, življenjski poteki

in življenjski slogi. Superraznolikost postmodernih globalnih družb tako pomeni, da nimamo več opravka zgolj z razlikami med posameznimi etničnimi skupinami ali priseljenimi in avtohtonimi skupnostmi, temveč z naraščajočo raznolikostjo znotraj etničnih in priseljeniških skupin.

Medkulturna prepletanja in izmenjave

Sodobne družbe so družbe intenzivnih medkulturnih stikov in izmenjav, na individualnih in skupinskih ravneh. Kulture se prepletajo in ustvarjajo nove, mešane/hibridne oblike (so)bitvanja tako na ravni posamičnih družb kot na ravni posameznikov, na primer v partnerskih odnosih in mešanih družinah. Kot poudari nemški filozof Wolfgang Welsch, meje med kulturami niso trdne in neprepustne, temveč porodne in prehodne. Ljudje pa prevzemamo različne kulturne elemente in vplive celo, če se fizično ne premikamo preko nacionalnih meja, saj druge

kulture vstopajo v naše svetove s pomočjo starih in novih medijev. Na osebni in skupinski ravni postajamo skupek različnih kulturnih elementov, saj v svoje vsakdanje kulturne prakse oblačnja, prehranjevanja, preživljanja prostega časa, vrednot in življenjskih stilov vnašamo kulturne in vedenjske vzorce drugih kultur. Welsch proces prepletanja in medsebojnega preoblikovanja kultur poimenuje transkulturacija.

Populistična politična retorika o migracijah

Medijski in politični diskurz o migracijah in njihovih posledicah za lokalne skupnosti in države je vse pogosto senzacionalističen, katastrofičen in prežet s predsodki, nacionalizmi in izključevalno retoriko. Prevladujoče naracije o priseljevanju v Evropo in Slovenijo prevevajo strahovi in občutek ogroženosti. Takšen način sporočanja ustvarja prepričanje, da so priseljenici v družbi prihoda moteči element, tisti, ki ne prispevajo h gospodarstvu države in nemošenemu delovanju različnih sektorjev in služb ter k skupnostnemu življenju na splošno, temveč so predvsem ali zgolj neupravičeni odjemalci socialnih storitev in tisti, ki ogrožajo nacionalno kulturo. Migracije in posledično kulturna raznolikost se v političnem kontekstu pogosto uporabljajo kot orodje za populistično retoriko in polarizacijo. Politični akterji tako poudarjajo razlike med nami in *njimi*, pri čemer *druge*, priseljence drugačnih etničnih, verskih, kulturnih provenienc, predstavljajo kot grožnjo stabilnosti države in identiteti večinske etnije. S tem ustvarjajo negotovost, nezaupanje, jezo in odpor med prebivalci, pogosto pa te občutke manipulativno povezujejo z določenimi političnimi programi ali ideologijami. Tak pristop vodi v družbeno segregacijo, stigmatizacijo manjšin ter politično in družbeno polarizacijo, ki vodi v nestrpnost ter medetnične in širše družbene konflikte. Politizacija migracij pa vodi v prakse izključevanja in nazadovanje demokratičnih norm in praks. Oblike kršenja temeljnih človekovih pravic imajo prav v primeru obravnave migrantov raznolike izraze. John Morrison, britanski raziskovalec migracij in človekovih pravic, v tem oziru navaja pojav sovražnega govora, diskriminatornega ravnanja, poostre varnostne ukrepe, represijo in stigmatizacijo migrantov, ravnanja, ki jih podpirajo etnični, rasni in verski predsodki.

Upravljanje superraznolikosti

V globalnih družbah 21. stoletja tako ni več vprašanje, ali si superraznolikosti sploh želimo, temveč kako

se z njo spoprijeti in kako jo živeti. V tem kontekstu se superraznolikost dojema kot nekaj, kar zahteva premišljeno upravljanje s ciljem zagotavljanja občje kakovosti življenja za vse, pa tudi dolgoročne družbene kohezivnosti in stabilnosti. Vse bolj aktualne so potrebe po oblikovanju politik, ukrepov in praks, ki bodo omogočile učinkovito ekonomsko, družbeno, kulturno in politično vključenost priseljencev, socialno pravičnost in družbeno stabilnost. Nizozemski profesor Peter Scholten nadgradi idejo o obstoju superraznolikosti s tem, da obravnava praktične izzive upravljanja superraznolikosti. Superraznolikost, opozori Scholten, ni zgolj demografski ali kulturni fenomen, temveč izraz visoke družbene kompleksnosti, ki presega moč tradicionalnih modelov integracijskih politik in centraliziranega upravljanja. Scholten zato zagovarja uvedbo fleksibilnih, večplastnih in lokalno senzibilnih pristopov upravljanja večkulturnosti in predlaga strategijo, pri kateri vprašanja raznolikosti niso obravnavana le v okviru ločenih migracijskih politik, temveč so vključena v vse javne politike – od zdravstva do izobraževanja in zaposlovanja. Scholten opozori tudi na pomen večinvojskega upravljanja, pri katerem se odgovori na superraznolikost oblikujejo na nacionalni in lokalni ravni, saj se konfiguracije raznolikosti razlikujejo med mesti in soseskami, pa tudi med posameznimi institucijami. Njegov pristop izpostavi načine, kako se lahko politike učinkovito ukvarjajo s kompleksno raznolikostjo sodobnih družb, ki jo povzročajo množične migracije, obenem pa preprečijo socialno fragmentacijo, marginalizacijo in politizacijo raznolikosti.

Raziskovanje superraznolikosti

Sodobne družbe so za raziskovalce etničnih in kulturnih študij družbeni laboratoriji, v katerih procesov superraznolikosti sicer ne moremo eksperimentalno nadzorovati in usmerjati, lahko pa jih sistematično proučujemo in znanstveno pojasnjujemo. Poglobljeno družboslovno in humanistično proučevanje procesov, posledic in izzivov, povezanih s superraznolikostjo, je nujno za celovito razumevanje sodobnih migracij in njenih posledic, ki so eden ključnih izzivov našega časa. Znanstveno reflektiran odziv na izzive superraznolikosti je še toliko bolj pomemben v luči normalizacije politik skrajno desnih populističnih strank, ki prek političnih elit in najvišjih predstavnikov državnih oblasti postajajo del prevladujoče politike in širijo ideje rasizma, nacionalizma, izključevanja in diskriminacije. Znanstveno proučevanje družbenih in kulturnih pojavov, povezanih z

migracijami, etnično raznolikostjo in medkulturnimi odnosi, je dodatno pomembno tudi zaradi državnega antiintelektualizma in naraščajočih sistematičnih napadov predstavnikov države na znanost in znanstvena dejstva, zlasti na področjih študij »rase«, etničnosti, spola, izvora človeka in liberalnih demokratičnih pravic.

Vse bolj aktualne so potrebe po oblikovanju politik, ukrepov in praks, ki bodo omogočile učinkovito ekonomsko, družbeno, kulturno in politično vključenost priseljencev, socialno pravičnost in družbeno stabilnost.

Na Inštitutu za družboslovne študije Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper smo leta 2026 s tem namenom oblikovali programsko skupino z naslovom *Sodobne migracije in superraznolikost: procesi, učinki in odzivi*. V okviru raziskovalnega programa bomo tako obravnavali vprašanja, kako superraznolikost vpliva na življenje ljudi, skupnosti in institucije. Zanimali nas bodo procesi preoblikovanja lokalnih skupnosti in družbeno-kulturnih krajin vsakdanjega življenja ter kako v superraznoliki družbi prihaja do prepleta lokalnega in globalnega, tradicionalnega in sodobnega, individualnega in skupnostnega. Ti procesi porajajo nove načine bivanja in sobivanja ter izzivajo ustaljene predstave o tem, kdo smo in komu pripadamo. Program v ospredje postavlja tudi analize neenakosti, marginalizacije in diskriminacije ter s tem spodbuja razvoj reflektivne, kritične in etično občutljive raziskovalne prakse, ki prepoznava prepletenost družbenih in političnih razsežnosti superraznolikosti.

DR. MATEJA SEDMAK in DR. BARBARA GORNIK,
Inštitut za družboslovne študije ZRS Koper

Prispevek je nastal v okviru aktivnosti raziskovalnega programa z naslovom *Sodobne migracije in superraznolikost: procesi, učinki in odzivi* (P5-0462), ki ga vodi dr. Mateja Sedmak. Program financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.